

Мілена Кравченко, Ольга Мордань ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Необхідність створення ефективного інституційного механізму державного регулювання соціального захисту дітей дозволить значно знизити негативні тенденції в дитячому середовищі. Відповідно, здійснено аналіз особливостей формування інституційного механізму державного регулювання соціального захисту дітей в Україні. Запропоновані шляхи оптимізації інституційного механізму захисту прав та інтересів дітей.

Ключові слова: інституційний механізм державного регулювання соціального захисту дітей.

Одним із найважливіших завдань соціально орієнтованої держави є сприяння розвитку молодого покоління, задоволення його потреб та виконання обов'язків, передбачених Конвенцією ООН про права дитини, Всесвітньою декларацією про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей та Планом дій щодо її виконання. На жаль, на сьогодні ми змушені констатувати той факт, що в Україні мають місце значні порушення соціальних та громадянських прав дітей. Численними є порушення конституційного права на освіту, всебічний розвиток, охорону здоров'я, здоровий спосіб життя, здобуття професії, дозвілля, соціальну інтеграцію. Високим є рівень дитячої захворюваності, у тому числі з хронічним перебігом хвороби. Залишається гострою проблемою насильство над дітьми в сім'ї, в інтернатних закладах. У зв'язку з цим потребують вирішення питання соціального захисту дітей, забезпечення умов для їхнього нормального фізичного, розумового і духовного розвитку та узгодженості дій державних органів. Перш за все це стосується здійснення інституційних змін у системі державних органів влади регіонального рівня, чітких розмежувань функцій і повноважень існуючих органів державної влади і місцевого самоврядування у цій сфері.

Методологічним та теоретичним підґрунтям дослідження державно-управлінських перетворень у сфері соціального захисту дітей слугують праці таких українських вчених, як В. Довженко, Л. Волинець, Г. Задорожний, О. Яременко та ін. Проблема соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування присвячено чимало наукових праць вітчизняних науковців, зокрема А. Капської, О. Карпенко, Н. Максимова, В. Мороза, Н. Осадчої, І. Пеші, Г. Стасюк, Ж. Петрочко. Водночас слід зазначити, що як правило, досліджується захист лише певної категорії – дітей-сиріт, інвалідів тощо, що пов'язано з масштабністю визначеної проблематики. Ступінь вивчення питання соціального захисту дітей значно відстає від потреб сучасної практики.

Метою статті є аналіз особливостей формування інституційного механізму державного регулювання соціального захисту дітей в Україні для вироблення шляхів оптимізації захисту їх прав та інтересів.

Законодавство України визначає соціальний захист дітей як комплекс заходів і засобів соціально-економічного та правового характеру щодо забезпечення прав дітей на життя, розвиток, виховання, освіту, медичне обслуговування, надання матеріальної підтримки [1]. Діюча система державних органів, що здійснюють управління у сфері захисту прав дітей, визначена Конституцією України та іншими законодавчими актами. Органи законода-

- укладання договорів між адміністрацією регіону та відібраними організаціями;
- оцінка реалізації плану просування регіонального бренду і розгляд звітності комісією;
- повторення циклу діяльності партнерства [6].

Основною і необхідною умовою успішного втілення цих етапів є усвідомлення нової ролі органів територіального управління, які не тільки координують діяльність різних суб'єктів територіального маркетингу, а й беруть на себе певні зобов'язання щодо реалізації територіального маркетингу і створюють умови для розвитку ініціатив інших суб'єктів.

1. Має відбуватися поступовий перехід від соціального до економічного діалогу, який має супроводжуватися розширенням кола суб'єктів – учасників діалогу, об'єктів – питань, охоплених діалогом.

2. Важливим результатом економічного діалогу має стати запровадження державно-приватного партнерства, як тимчасового інституційно-організаційного альянсу між державою та бізнесом з метою реалізації в широкому спектрі сфер діяльності суспільно значимих проектів.

3. Державно-приватне партнерство має стати ідеологією для взаємодії держави та бізнесу, повинно розглядатися не лише як інвестиційний механізм, але і як ефективна модель реалізації інноваційних проектів.

4. Державно-приватне партнерство відкриває доступ до альтернативних приватних джерел капіталу, дозволяючи реалізувати важливі та масштабні проекти територіального маркетингу, які в іншому випадку були б неможливі.

5. Територіальний маркетинг стає новим чинником регіонального управління, використання якого веде до успішного соціально-економічного розвитку території за рахунок оптимального використання ресурсів і всього потенціалу території.

6. Досвід інших країн свідчить про те, що комплексний територіальний маркетинг є найважливішим державним завданням, яке необхідно вирішувати нарівні з рішенням традиційних завдань зі створення сприятливих умов життя для місцевого населення.

7. Як будь-яка інноваційна діяльність, реалізація територіального маркетингу не може однозначно гарантувати отримання позитивного результату. Але якщо не займатися територіальним маркетингом взагалі, негативні наслідки для території в умовах зростання конкуренції за ресурси будуть ще більшими.

Література.

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Акітоби Б., Хемминг Р., Шварц Г. Государственные инвестиции и государственно-частные партнерства / Бернарден Акітоби, Ричард Хемминг, Герд Шварц // Вопросы экономики – № 40 – 24 с.
3. Варнавский В. Государственно-частное партнерство в России: проблемы становления / В. Варнавский // Отечественные записки. – 2004. – № 6. – Режим доступу: <http://www.strana-oz.ru/?numid=21&article=988>.
4. Жаліло Я. А., Акімова І. М., Ляпін Д. В. та ін. Економічний діалог: партнерство заради прогресу / Я. А. Жаліло, І. М. Акімова, Д. В. Ляпін. – К., 2007. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/8022007/80207/003.htm>.
5. Полякова О. М. Державно-приватне партнерство в Україні: проблеми становлення / О. М. Полякова // Научно-технический сборник. – № 87. – 2009. – Режим доступу: <http://eprints.ksame.kharkov.ua>.
6. Развитие регионального бренда: от единичных проектов к системным действиям. – Режим доступу: <http://sumsa.com>.
7. Bult-Spiering M., Dewulf G. Strategic Issues in Public-Private Partnerships: an International Perspective / M. Bult-Spiering, G. Dewulf – UK: Blackwell Publishing Ltd., 2006.
8. Choosing Amsterdam. Brand, concept and organization of the city marketing. – Режим доступу: www.amsterdampartners.nl.

вчої і виконавчої влади займають першорядне місце в структурі органів державної влади і відіграють керуючу роль у управлінні всією системою соціального захисту дітей.

Верховна Рада України (далі – ВРУ) приймає закони про основи соціального захисту, затверджує основні показники витрат, що включаються в Державний бюджет. До компетенції ВРУ належать питання подальшого вдосконалення правової бази щодо соціальної підтримки дітей, соціального страхування, затвердження загальнодержавних програм соціального розвитку та ін. Важлива роль у розробці і проведенні в життя соціальної політики належить Президентові України. Він затверджує Національні програми соціального захисту населення, підписує відповідні закони, видає укази тощо.

Кабінет Міністрів України (далі – КМУ), як вищий орган у системі органів виконавчої влади, реалізує єдину соціаль-

ну політику, розробляє та здійснює через систему органів виконавчої влади загальнодержавні програми соціально-економічного розвитку країни, приймає та затверджує нормативні акти, які регламентують діяльність органів соціального захисту дітей. Судові органи – це самостійна структурна гілка влади, що виконує функції захисту прав і законних інтересів громадян. Суди розглядають кримінальні справи щодо неповнолітніх, які скоїли злочини, призначають опікунів чи піклувальників для дітей-сиріт, розглядають скарги громадян, встановлюють юридичні факти, що мають значення для соціального захисту тощо.

Система державних органів включає в себе організацію та діяльність центральних і обласних органів виконавчої влади. Схема органів виконавчої влади, які забезпечують соціальний захист дітей в Україні, подана на рисунку 1.

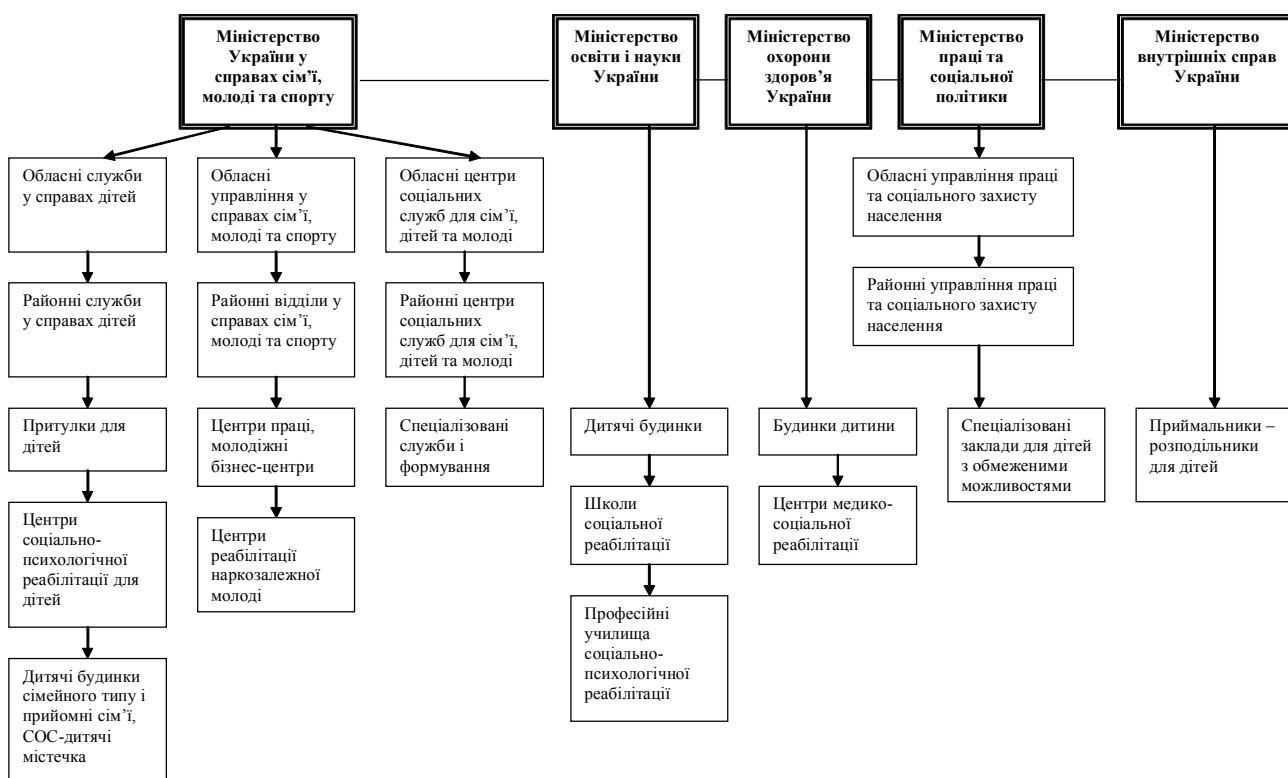

Рис.1. Схема органів виконавчої влади, які забезпечують соціальний захист дітей в Україні

Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту (далі – Мінсім'ї) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики з питань сім'ї, дітей та молоді. Міністерство здійснює заходи щодо соціально-правового захисту дітей, запобігання бездоглядності і правопорушенням серед них, соціальної реабілітації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, запобігання насильству в сім'ях тощо.

Свідченням пріоритетності сфери охорони дитинства для України стало створення у березні 2006 року окремого урядового органу – Державного департаменту з усиновлення та захисту прав дитини при Мінсім'ї [2]. До основних функцій належать: здійснення заходів щодо забезпечення захисту прав, свобод та інтересів дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності; узагальнення практики застосування та розробки пропозицій щодо вдосконалення законодавства з питань усиновлення дітей, опіки, піклування, влаштування їх у дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї; здійснення контрольних-наглядових функцій тощо.

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) відповідно до покладених на нього завдань у сфері соціального захисту дітей, бере участь у розробленні норм і нормати-

вів утримання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; здійснює заходи, спрямовані на творчий розвиток особистості, виявлення та підтримку обдарованих дітей; подає КМУ пропозиції щодо впорядкування мережі державних вищих навчальних закладів, визначає мережу професійно-технічних навчальних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування тощо [3].

Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) відповідно до покладених на нього завдань у сфері соціального захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, здійснює міжвідомчу координацію щодо боротьби із захворюванням на СНІД; здійснює координацію діяльності закладів охорони здоров'я, органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, науково-дослідних установ щодо питань діагностики, лікування і профілактики захворювань [4].

Міністерство праці і соціальної політики України (далі – Мінпраці) бере участь у формуванні і забезпеченні реалізації державної політики у сфері захисту дітей та забезпечення через систему підпорядкованих йому органів реалізації права громадян на соціальний захист шляхом своєчасного та адресного надання соціальної підтримки у вигляді соціальних виплат і допомог [5].

Великий обсяг управлінської роботи виконують виконавчі органи АР Крим, обласні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації. Повноваження державних адміністрацій у галузі соціального захисту дітей включають: проведення державної політики у сфері охорони дитинства, розроблення і здійснення галузевих та регіональних програм поліпшення становища дітей; розвиток мережі навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту, а також позашкільних навчальних закладів, діяльність яких спрямована на організацію дозвілля, оздоровлення дітей, зміцнення матеріально-технічної бази цих закладів тощо [6].

Безпосередньо організаторську роботу із соціального захисту дітей виконують у кожному регіоні спеціально створені для цього обласні, а в містах Києві та Севастополі – міські служби у справах дітей, управління у справах сім'ї, молоді та спорту, управління освіти, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Головне в діяльності обласних управлінь, служб, центрів – це організаторська та координаційна робота із забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту з боку держави.

Важливу роль щодо соціального захисту прав дітей відіграють органи опіки і піклування. Органами опіки та піклування є державні адміністрації районів, районів міст Києва і Севастополя, виконавчі органи міських чи районних у містах, сільських, селищних рад. Органи опіки і піклування мають право перевіряти умови влаштування, утримання, виховання, навчання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, можуть переводити дітей, життю та здоров'ю яких загрожує небезпека, до інших форм влаштування. Безпосереднє ведення справ та координація діяльності щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на служби у справах дітей. Для здійснення функцій щодо опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, у складі служби створюється окремий підрозділ, діяльність якого визначається у встановленому порядку [7].

Таким чином, на регіональному рівні протягом 2005–2007 років створено нову організаційну структуру – сектор опіки, піклування та усинювання дітей при службах у справах дітей, що безперечно зміцнило кадровий потенціал працівників служб, розширило можливості детального вивчення проблем дітей та вжиття заходів до відновлення порушених прав на соціальний захист щодо них.

Окрема роль у сфері захисту прав дітей належить районним управлінням праці та соціального захисту населення, які призначають виплати та соціальні допомоги дітям, несуть відповідальність за працевлаштування вихованців закладів для дітей-сиріт. Починаючи з 2006 року, через районні управління реалізується державний механізм виплат соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» [8].

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – це спеціальні заклади, уповноважені державою брати участь у реалізації державної молодіжної політики шляхом проведення соціальної роботи з дітьми та молоддю. Основною метою діяльності центрів є створення соціальних умов для життєдіяльності, гармонійного та різнобічного розвитку дітей та молоді, захист їх конституційних прав, свобод і законних інтересів, задоволення культурних та духовних потреб [9].

До державної системи соціально-виховних інституцій для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, яка сформувалася ще в 50-ті роки ХХ ст., відносяться: будинки дитини, дитячі будинки, загальноосвітні й спеціалізовані школи-інтернати, якими опікуються три різні міністерства: МОЗ, МОН та Мінпраці.

Для утримання дітей віком від 0 до 3–4-х років функціонують будинки дитини, що підпорядковуються МОЗ Укра-

їни. Будинки дитини забезпечують медико-соціальне обслуговування дітей, які залишилися без піклування батьків, та дітей з вадами фізичного і розумового розвитку, які тимчасово перебувають у будинку дитини за заявою батьків. Діти, яким виповнюється 3–4 роки і які не були до цього часу усиновлені, проходять медико-педагогічну комісію, яка дає висновок щодо стану їх здоров'я та психічного розвитку. Діти, які не мають серйозних відхилень у розвитку, переводяться до дитячих будинків, які підпорядковуються МОН України. Діти, у яких при досягненні 4-річного віку визначається інвалідність, переводяться до будинків-інтернатів системи Мінпраці. Після досягнення 6-річного віку діти переводяться до загальноосвітніх шкіл-інтернатів або спеціальних шкіл-інтернатів. Також в Україні функціонують дитячі будинки змішаного типу, підпорядковані МОН України, у яких можуть виховуватися діти дошкільного та шкільного віку.

Починаючи з 1997 року в Україні створюється нова мережа закладів та установ соціального захисту дітей, які існують поряд з традиційними закладами – будинками дитини, інтернатними закладами для дітей дошкільного віку, інтернатними закладами для дітей шкільного віку тощо. Так, протягом 1997–2008 років створено мережу притулків для дітей. Це заклади соціального захисту для тимчасового перебування у них дітей віком від 3 до 18 років. Основними завданнями притулку є соціальний захист дітей, які: заблукали; були покинуті батьками або піклувальниками; жебракують і місце знаходження їх батьків не встановлено; залишилися без піклування батьків або опікунів; залишили сім'ю чи навчальний заклад; вилучені кримінальною міліцією у справах дітей органів внутрішніх справ із сім'ї, перебування в яких загрозувало їх життю і здоров'ю; втратили зв'язок з батьками під час стихійного лиха, аварії, катастрофи; не мають постійного місця проживання і засобів до життя, підкинуті та безпритульні діти; самі звернулися за допомогою до адміністрації притулку; відбували покарання у виді позбавлення волі [10].

З 1998 року в Україні поширюється позитивний досвід організації різних форм родинного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, реалізації їх прав на проживання в сім'ї, як альтернативи державним закладам інтернатного типу, а саме, створюються дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї. Проте ця форма діяльності носила експериментальний характер, законодавча база була відсутня, фінансування витрат проводилось з місцевих бюджетів. Тому широкого масштабу така форма влаштування дітей не могла отримати. З 2002 року здійснюється державне регулювання цієї сфери діяльності, дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї запроваджено на законодавчому рівні [11, 12]. Прийняття нормативно-правових актів та запровадження фінансування сімейних форм влаштування дітей з державного бюджету дали суттєвий поштовх розвитку вищезазначеного соціального інституту.

Починаючи з 2004 р. в Україні розпочато створення центрів соціально-психологічної реабілітації дітей. Це заклади соціального захисту, які призначені для стаціонарного або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової допомоги. Основними завданнями центру є: проведення психолого-педагогічної корекції з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини; створення умов для здобуття дітьми освіти з урахуванням рівня їх підготовки; розроблення рекомендацій з питань соціально-психологічної адаптації дітей для соціальних працівників і батьків [13].

У 2005 році запроваджено нові заклади для соціального захисту дітей, які отримали назву соціально-реабілітаційні центри – дитячі містечка. Це заклади соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, що опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до

18 років, надання їм комплексної допомоги та подальшого влаштування. Основними завданнями центру є: соціальний захист дітей; створення соціально-побутових умов для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, навчання, праці та змістовного дозвілля; створення умов для здобуття дітьми освіти у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних навчальних закладах за місцезнаходженням центру; забезпечення влаштування дітей після досягнення ними повноліття; робота із сім'ями дітей щодо нормалізації умов їх виховання; розроблення рекомендацій для соціальних працівників і батьків або осіб, що їх замінюють, з питань соціально-психологічної адаптації дітей [14].

У 2006 році започатковано створення СОС-дитячих містечок. Це спеціалізовані виховні заклади для проживання, утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до досягнення ними 18-річного, а у разі продовження навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах I-IV рівня акредитації до 23-річного віку. На території містечка розташовуються 10-14 будинків, у кожному з яких проживає не більш як десять дітей разом з вихователем, будинки для проживання дітей віком від 16 років, адміністративний будинок і будинки для проживання працівників містечка. Навчання дітей забезпечується на базі дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних та вищих навчальних закладів за місцем розташування містечка з урахуванням інтересів і здібностей дітей. Основні завдання містечка полягають у створенні умов для реалізації права дітей на виховання в оточенні, максимально наближеному до сімейного за принципом родинності, та для їх фізичного, інтелектуального і духовного розвитку; належному матеріальному забезпеченні дітей та сприянні в здобутті ними належної освіти, навичок до самостійного життя [15].

Для забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 18 до 23 років, які закінчили інтернатні заклади, починаючи з 2005 року розпочато роботу по створенню соціальних гуртожитків. Метою їх діяльності є створення умов для соціальної адаптації осіб, що в ньому проживають, та їх підготовка до самостійного життя [16].

В Україні існує досить чітка структурна управлінська вертикаль та розгалужена мережа закладів, які надають допомогу дітям, що при вирішенні складних і різнобічних питань соціального захисту дітей сьогодні вкрай необхідна. Однак значне дублювання в діях, відсутність чіткої визначеності у функціональних обов'язках структурних підрозділів, що опікуються проблемами дитинства, недостатня розбудованість є причиною низької ефективності їх діяльності. Вважаємо потрібною передачу повноважень щодо будинків дитини та дитячих будинків від МОН України до Мінсім'ї.

На рівні регіонів пропонуємо визначити службу у справах дітей головним координуючим органом з питань соціального захисту дітей з відповідним підпорядкуванням їй управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, закладів соціального захисту неповнолітніх тощо. Необхідно розширити мережу нині діючих закладів. Також вбачаємо за доцільне створення нових структур, які б надавали практичну невідкладну допомогу дітям, зокрема центри медико-соціальної реабілітації, кризові центри, центри соціально-психологічної реабілітації для дітей районного та міського рівня. Наприклад, передбачити створення закладів соціального захисту дітей принципово нового типу, метою діяльності яких є реабілітація підлітків з різними формами девіантної поведінки та ВІЛ-інфікованих дітей. Розглянути можливість щодо створення спеціалізованих навчально-реабілітаційних закладів з відповідним педагогічним складом, для дітей, які тривалий час перебували у стані безпритульності. Акту-

альним залишається питання чіткого розмежування функцій і повноважень існуючих органів державної влади і місцевого самоврядування в цій сфері. На наш погляд, створення ефективного інституційного механізму державного регулювання соціального захисту дітей дозволить значно знизити негативні тенденції в дитячому середовищі.

Перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження виявлено низку пріоритетних для подальшого вивчення питань соціального захисту дітей, першочерговими серед яких є дослідження сучасного стану та проблем соціального захисту дитинства, пошук нових шляхів та механізмів удосконалення системи охорони дитинства в Україні.

Література.

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» від 3 квіт. 2003 №673-ІУ// <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державного департаменту з усиновлення та захисту прав дитини» від 25 берез. 2006 р. № 367 // <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» від 19 груд. 2006 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України» від 2 лист. 2006 р. № 1542 // <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство праці та соціальної політики України» від 2 лист. 2006 р. № 1543// <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квіт. 1999 р. № 586-X-ІУ // <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січ. 2005 р. № 2342-ІУ // <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про Головне управління праці та соціального захисту населення обласної, Київської міської, управління праці та соціального захисту населення Севастопольської міської та районної, районної у м.м. Києві та Севастополі державної адміністрації» від 30 трав. 2007 р. № 790// <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю» від 27 серп. 2004 // <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про притулок для дітей» від 9 черв. 1997 р. № 565 // <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» від 26 квіт. 2002 р. № 564 // zakon.rada.gov.ua.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю» від 26 квіт. 2002 р. № 565 // zakon.rada.gov.ua.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» від 18 січ. 2004 р. № 87 // <http://zakon.rada.gov.ua>.
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про соціально-реабілітаційний центр від 27 груд. 2005р. // <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про СОС-дитяче містечко» від 15 бер. 2006 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про соціальний гуртожиток для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 8 вер. 2005 № 878 // <http://zakon.rada.gov.ua>.